

Stanisław A. Bąk
SGTiR – Warszawa

REDAGOWANIE PRAC NAUKOWYCH O TURYSTYCE W ŚWIETLE WSPÓLNOTOWEGO DOROBKU PRAWNEGO (ACQUIS COMMUNAUTAIRE)

Streszczenie

Przyjmując że jasne, proste i precyzyjne formułowanie tak Wspólnotowego Dorobku Prawnego, jak i prawa wewnętrznego każdego Państwa-Członka Wspólnoty Europejskiej jest warunkiem wstępnym dla właściwego wprowadzenia w życie i jednolitego stosowania prawodawstwa wspólnotowego w Państwach-Członkach WE Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja Wspólnot Europejskich przyjęły 22 grudnia 1998 r. Umowę międzyinstytucjonalną o wspólnych wytycznych odnośnie do jakości redagowania prawodawstwa wspólnotowego.

Szóstą zasadą ogólną redagowania prawodawstwa wspólnotowego, sformułowana w tej Umowie, stanowi, że „(...)Te same pojęcia są wyrażane przez te same terminy (wyrazy), których zakres, w miarę możliwości, nie odbiega od znaczenia, jakie im nadaje język potoczny, język prawniczy lub techniczny”.

Leksykon tematyczny Wprowadzenie do nauk prawnych, w rozdziale pt. *Norma postępowania jako wyrażenie języka* zawiera definicję *jednoznaczności normy*, która okazuje się być tożsamą z cytowaną szóstą zasadą ogólną redagowania WDP. Język prawodawstwa w Polsce, jak i przykład WDP na język polski nie są pozbawione szeregu błędów.

Słowa kluczowe: krajowy, narodowy, komunikowanie się, kulturowy, kulturalny, wyobrażenie, turystyka, sąd, przekład, przekładowca, wycieczki stymulacyjne, trwałe rozwój, rachunek pomocniczy turystyki.

Wejście w życie Traktatu Amsterdamskiego o Unii Europejskiej z 1997 r. przyniosło znaczące zmiany w działaniach, które mogły być podjęte przez Wspólnotę w sferze kultury. Dążenie do „stałego zacieśniania więzów między narodami Europy” dzięki, między innymi, ustanowieniu „obywatelstwa Unii”, przybiera także formę uznania jej specyficznych uprawnień w tej dziedzinie.

Unia Europejska z 480 milionami mieszkańców stanowi największy zintegrowany rynek na świecie – przestrzeń, na której zagwarantowano **swobodę ruchu osób fizycznych oraz takową dóbr, usług i kapitału**. Nie można stworzyć jednolitego rynku wewnętrznego bez swobodnego przepływu koncepcji i wiedzy, gdyż struktura Europy opiera się na kulturowej różnorodności zamieszkujących w niej narodów.

W Unii Europejskiej, wyrosłej z demokratycznych wartości, z poszanowania praw człowieka i fundamentalnych swobód – prawo do swobodnego dostępu do wiedzy i kultury, jak

i prawo do uczestniczenia w akcie tworzenia kultury są tak samo niezbywalne, jak i trwałe. Prawa te, jako związane z samą istotą obywatelstwa Unii muszą być chronione i promowane (krzewione) w całej Unii (European Commission 1998, s. 3).

Od momentu wejścia w życie Traktatu z Maastricht z 1992 r., kultura jest prawnie ustanowioną dziedziną polityki wspólnotowej. Wspólnota podjęła zadanie wspomagania Państw-Członków, by zapewnić w nich rozkwit różnych form kultury, pogłębić świadomość wspólnej spuścizny kulturowej respektując różnicowanie między krajami i regionami. Jeśli rozwijanie współpracy kulturowej między Państwami-Członkami UE należy do obowiązków Komisji Europejskiej, której celem jest wzmożenie wymiany, pobudzenie twórczości i kreatywności, a także zachowanie europejskiej spuścizny kulturowej oraz umocnienie międzykulturowego dialogu, to same Państwa-Członkowie UE ponoszą pełną odpowiedzialność za własną politykę kulturową.

Podjęcie działań przez coraz wyższy szczebel organizacyjny Wspólnoty pomaga wzmocnić potencjał tworzący miejsca pracy w UE, który w tym sektorze jest szczególnie obiecujący.

Zasadnicze zmiany w Traktacie Amsterdamskim o Unii Europejskiej obejmują:

- Artykuł 3(p), który do zadań Wspólnoty zalicza: przyczynianie się tak do kształcenia oraz szkolenia zawodowego w dziedzinie jakości, jak i do rozkwitu Państw-Członków;
- Artykuł 92 ust. 3 (d), którego sformułowanie o „pomocy na rzecz kultury i zachowania spuścizny” wszędzie tam, gdzie taka pomoc nie jest związana z warunkami handlowymi oraz kompensacją we Wspólnocie, i tylko w takich rozmiarach, które nie naruszają wspólnego interesu” może być uważane za współbrzmiające ze wspólnym rynkiem;
- Tytuł IX (art. 128), który stanowi podstawę prawną dla działań ukierunkowanych na zachęcanie, na podtrzymywanie oraz uzupełnianie działań Państw-Członków, respektujących różnicowanie kulturowe między krajami oraz regionami, a także umożliwiających przekazanie spuścizny kulturowej najmłodszemu pokoleniu.

Nowe postanowienia w niczym nie naruszają zasad, na podstawie których podejmowano i nadal się podejmuje wiele przedsięwzięć o wymiarze kulturowym, odnoszących się do przemieszczania się, w tym do eksportu, dóbr kultury. Tytuł IX Traktatu o UE wzywa jednak do ustalenia wytycznych dla kształtowania kulturowych ambicji, które to zadanie Państwa-Członkowie UE chciały powierzyć Komisji, aby ta wprowadziła do nich rozwiązania ze sfery kultury, które sama już opracowała, a także by przygotowała nowe koncepcje.

Unia Europejska przyjęła koncepcję, iż języki są filarem kultury. Nauczanie języków obcych stało się wytyczną dla działań w dziedzinach oświaty i szkolenia zawodowego. Unia ogłosiła rok 2001 Europejskim Rokiem Języków (European Commission 1999, s. 8).

Pluralizm językowy, stanowiący jedną z fundamentalnych zasad przyjętych przez Wspólnotę Europejską w imię demokracji, wynika ze szczególnego charakteru Wspólnotowego Dorobku Prawnego (fr. *Acquis communautaire*, ang. *Acquis Communautaire*). Język jest

niezwykle ważnym elementem spuścizny kulturowej nie tylko danej wspólnoty narodowej, ale także wszystkich mieszkańców jednoczącej się Europy, dla której różnorodność kulturowa, ukształtowana w ciągu kilkudziesięciu wieków, jest bezcennym bogactwem *per se*.

Identyczny status formalno-prawny dwudziestu jeden języków oficjalnych Państw-Członków Unii Europejskiej, będących od 1 maja 2004 r. jednocześnie językami oficjalnymi Unii¹, jest praktycznym potwierdzeniem wagi, jaką Unia przywiązuje do ochrony praw człowieka sformułowanych w *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Swobód* z 1950 r. oraz w *Karcie Praw Podstawowych* podpisanej w Nicei w 2001 r. Traktat Amsterdamski uznał prawo obywateli i mieszkańców Państw-Członków do wglądu w dokumenty instytucji europejskich, zgodnie z zasadami ustalonymi przez Parlament i Radę na wniosek Komisji. Traktat Amsterdamski wprowadził konsekwentnie poprawki do Art. 21 (dawny Art. 8 (d) Traktatu o Wspólnocie Europejskiej) przewidujące, że każdy obywatel Unii może odtąd napisać do Parlamentu Europejskiego, Sądu Wspólnot Europejskich, Sądu Audytorów, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów lub Mediatora Europejskiego w jednym z języków oficjalnych Unii (także po gaelicku) i otrzymać odpowiedź zredagowaną w tym samym języku. Pluralizm językowy Unii Europejskiej jest zjawiskiem bez precedensu w historii organizacji międzynarodowych. Wystarczy przywołać dla porównania przykłady następujących organizacji:

- w ONZ jednoczącej 191 państw, obowiązuje tylko sześć języków oficjalnych (Rydzkowski 2003, s. 48);
- w Radzie Europy obowiązują tylko dwa języki oficjalne;
- w NATO obowiązują także tylko dwa języki oficjalne.

Liczba aktów prawnych, przygotowywanych w Unii Europejskiej od 1 stycznia 2007 r. w dwudziestu trzech językach oficjalnych, rośnie od początku lat dziewięćdziesiątych ub. wieku w tempie geometrycznym². Wzrosła też rola i znaczenie pracy służb prawnych instytucji europejskich, a zwłaszcza ekspertów prawno-lingwistycznych dla zapewnienia odpowiedniej jakości redagowania wspólnotowych aktów prawnych. Akty prawne odnośnie jakości redagowania prawodawstwa wspólnotowego (fr. *la qualité rédactionnelle de la législation communautaire*; ang. *the quality of drafting of Community legislation*; niem. *Die redaktionelle Qualität der gemeinschaftlichen Rechtsvorschriften*) zaczęły się pojawiać począwszy od 1992 r. Najważniejsze z nich to:

¹ Od 1 stycznia 2007 r. tj. od momentu przystąpienia Rumunii i Bułgarii do Unii Europejskiej, jest ich dwadzieścia trzy.

² Dyrekcja Generalna Tłumaczeń (Interpretation Directorate General) Komisji Wspólnot Europejskich przygotowuje tłumaczenia w 22. językach (czeski, francuski, litewski, szwedzki, niemiecki, estoński, węgierski, fiński, angielski, łotewski, portugalski, słowacki, duński, włoski, niderlandzki, słoweński, grecki, hiszpański, maltański, polski, bułgarski i rumuński). Dyrekcja Generalna Przekładów (Translation Directorate General) Komisji Wspólnot Europejskich przekłada teksty dokumentów w 23. językach (do 22. języków, w których przygotowywane są tłumaczenia, dołączono język irlandzki/gaelicki, w którym przygotowywane są akty prawa traktatowego /pierwotnego Wspólnot Europejskich/Unii Europejskiej. Rząd Republiki Irlandzkiej w momencie przyłączenia Irlandii do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej zrezygnował ze względów oszczędnościowych z prawa do otrzymywania dokumentów w języku irlandzkim zapewniając jednocześnie, iż wystarczy mu dokumentacja w języku angielskim. Por.: European Union.

Raport Sutherland'a z października 1992 r.³; wnioski Rady Europejskiej z Edynburga w grudniu 1992 r. (Conclusions 1992, s. 9); uchwała Rady Unii Europejskiej z 8. 06. 1993 r. (JOCE 1993, s. 1); Umowa międzyinstytucjonalna z grudnia 1994 r. o urzędowej kodyfikacji tekstów legislacyjnych (*Accord...* 1996, s. 2); raport grupy Molitor z czerwca 1995 r. o uproszczeniu procedur legislacyjnych i administracyjnych⁴; projekt wiodący <SLIM> Komisji Europejskiej z maja 1996 r. zmierzający do uproszczenia pewnych dziedzin prawodawstwa wspólnotowego odnośnie rynku wewnętrznego⁵, a także deklaracja (nr 39) odnośnie do jakości redagowania prawodawstwa wspólnotowego, przyjęta 2 października 1997 r. przez Konferencję Międzyrządową (KM) i załączona do Aktu Końcowego Traktatu Amsterdamskiego (*Traité...* 1997, s. 1008).

Wykonując zalecenia Konferencji Międzyrządowej zawarte w deklaracji nr 39 Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komisja Wspólnot Europejskich zawarły 22 grudnia 1998 r. Umowę międzyinstytucjonalną o wspólnych wytycznych odnośnie do jakości redagowania prawodawstwa wspólnotowego. Biorąc pod uwagę, iż:

- 1) jasne, proste i precyzyjne formułowanie aktów prawnych ma zasadnicze znaczenie tak dla przejrzystości prawodawstwa wspólnotowego, jak i dla dobrego rozumienia go przez osoby fizyczne i środowiska gospodarcze; jest ono również konieczne dla właściwego wprowadzania w życie i jednolitego stosowania prawodawstwa wspólnotowego w Państwach-Członkach;
- 2) zgodnie z orzecznictwem Sądu Wspólnot Europejskich zasada bezpieczeństwa prawnego, która jest elementem wspólnotowego porządku prawnego, wymaga, by prawodawstwo wspólnotowe było jasne i precyzyjne, a jego stosowanie przewidywalne dla podsądnych (fr. *les justiciables*; ang. *individuals*; niem. *die Betroffenen*), wymóg taki narzuca się ze szczególną ostrością, gdy chodzi o akt prawny przewidujący konsekwencje finansowe dla osób fizycznych. Dla umożliwienia zainteresowanym dokładnego poznania zakresu obowiązków, jakie dany akt na nie nakłada, Parlament, Rada i Komisja postanowiły przyjąć wspólne wytyczne odnośnie redagowania aktów prawodawstwa wspólnotowego.

Dla rozważań w niniejszym opracowaniu szczególne znaczenie ma sześć zasad ogólnych redagowania prawodawstwa wspólnotowego:

„1. Akty prawodawstwa wspólnotowego są formułowane w sposób jasny, prosty i precyzyjny.

³ Streszczenie raportu – *Supplément à Europolitique* nr 1808 z 31 października 1992 r.

⁴ Document COM (95) 288 final z 21 czerwca 1995 r., jak i komentarze Komisji na temat tegoż raportu [SEC (95) 2121 final z 29 listopada 1995] oraz uchwała Parlamentu Europejskiego z 4 lipca 1996, *JOCE* C 211 z 22 lipca 1996, s. 23.

⁵ Document COM (96) 204 final z 8 maja 1996, jak i La résolution du Conseil z 8 lipca 1996 o *La simplification législative et administrative dans le domaine du marché intérieur*; *JOCE* C 224 z 1 sierpnia 1996, s. 5 oraz *Le rapport de la Commission sur le projet pilote SLIM* (COM (96) 559 final z 6 listopada 1996. O drugiej fazie projektu SLIM patrz: SEC (97) 951 z 14 maja 1997 oraz COM(97) 618 final.

2. Akty wspólnotowe są redagowane biorąc pod uwagę rodzaj przygotowywanego aktu oraz jego charakter – obligatoryjny bądź nieobligatoryjny (rozporządzenie, dyrektywa, decyzja, zalecenie bądź inny).
3. Przy redagowaniu aktów bierze się pod uwagę osoby, dla których dany akt jest przeznaczony, aby im umożliwić jego stosowanie oraz niedwuznaczne poznanie ich praw i obowiązków, a także te osoby, które będą powołane do wprowadzenia aktu w życie.
4. Postanowienia aktów są formułowane w sposób zwięzły, a ich zawartość powinna być w miarę możliwości jednorodna. Należy unikać artykułów i zdań zbyt długich, sformułowań bezużytecznie skomplikowanych oraz nadmiernego stosowania skrótów.
5. W ciągu całego procesu prowadzącego do przyjęcia projektów aktów, są one redagowane z użyciem terminów i struktur frazeologicznych odpowiadających charakterowi wielojęzycznemu prawodawstwa wspólnotowego; pojęcia lub terminy specyficzne dla jednego systemu prawa krajowego są używane z dużą ostrożnością.
6. Stosowana terminologia jest spójna, zarówno gdy bierze się pod uwagę postanowienia tego samego aktu, jak i gdy porównuje się tenże akt z innymi, które już weszły w życie, a w szczególności w tej samej dziedzinie.

Te same pojęcia są wyrażane przez te same terminy, których zakres, w miarę możliwości, nie odbiega od znaczenia, jakie im nadaje język potoczny, język prawniczy lub techniczny” (JOCE 1999, s. 1-2).

Piąta zasada ogólna redagowania aktów *Wspólnotowego Dorobku Prawnego* jednoznacznie wyklucza stosowanie terminów i struktur frazeologicznych typowych dla jednego tylko języka oficjalnego Wspólnoty Europejskiej. Przyjmując że „frazologia” to zasób wyrażań i zwrotów danego języka; dział językoznawstwa badający wyrażenia i zwroty, a „fraz” to (tylko) jednostka frazeologiczna zawierająca podmiot i orzeczenie (Opaliński 2006, s. 198), można zasadnie stwierdzić, iż dla zapewnienia wysokiej jakości redagowania przepisów prawnych w jakimkolwiek języku niezbędna jest dobra znajomość jego składni.

Z szóstej zasady wynika bezwzględny obowiązek stosowania w prawie wspólnotowym terminów jednoznacznych. Obowiązek ten został potwierdzony *expressis verbis* w p. 14 Umowy międzyinstytucjonalnej, który stanowi:

„Gdy terminy stosowane w akcie nie są jednoznaczne, właściwym jest podanie definicji tych terminów w jednym artykule na początku aktu. Definicja ta nie może zawierać autonomicznych elementów normatywnych” (Joce 1999, s. 3).

Wytyczne odnośnie do jakości redagowania prawodawstwa wspólnotowego należy uważać za instrumenty użytku wewnętrznego instytucji Unii Europejskiej. Wytyczne te nie mają charakteru prawnie obowiązujących w Państwach-Członkach Unii. Akty ustawodawstwa wspólnotowego w języku polskim są wyłącznie przekładem, muszą zatem ściśle odpowiadać tekstom w językach oryginalnych (Commission Européenne 2002). Redagowanie tekstu *Acquis communautaire* w języku polskim musi odpowiadać wszystkim głównym zasadom zdefiniowanym w Umowie międzyinstytucjonalnej.

W leksykonie tematycznym Wprowadzenie do nauk prawnych, w rozdziale pt. *Norma postępowania jako wyrażenie języka* znajduje się następująca definicja **jednoznaczności normy**:

„Normę uznamy za jednoznaną, jeżeli każdemu z rzeczywistych lub potencjalnych elementów objętych jej językową strukturą (każdemu ze zwrotów językowych określających: adresata, sytuację prawną, operator normatywny oraz treść obowiązku) przypisać będzie można **jedno i tylko jedno odniesienie przedmiotowe** (określony, identyczny pod względem pewnej cechy lub zespołu cech, zbiór osób, sytuacji, zachowań itp.). W tym sensie **norma jednoznaczna może być skuteczną podstawą dokonywania → konkluzywnych rozstrzygnięć o różnorodnych faktach jako należących (nienależących) do zakresu nazwy wchodzącej w skład wypowiedzi mającej postać normy postępowania**” (Bator i in. 2008, s. 88).

Porównanie szóstej zasady ogólnej dotyczącej jakości redagowania Wspólnotowego Dorobku Prawnego (WDP) z definicją jednoznaczności normy w prawie Rzeczypospolitej Polskiej prowadzi do wniosku, że najważniejsza zasada formułowania prawa RP jest tożsama z wyżej wymienioną szóstą zasadą redagowania WDP. Oddzielną kwestią pozostaje odpowiedź na pytanie: czy język prawodawstwa RP i opracowań naukowych jest formułowany zgodnie z wymienionymi zasadami? Z poczuciem odpowiedzialności można stwierdzić, że ani przepisy prawa RP, ani przekład WDP na język polski czy język opracowań naukowych nie są wolne od kardynalnych błędów.

Wyróżnienie zakresu znaczeniowego terminu „turystyka” od takowego terminu „turyzm” jest dziełem znakomitego językoznawcy – profesora Uniwersytetu Warszawskiego Bronisława Wieczorkiewicza, którego artykuł pt. *O użyciu wyrazów „turyzm” i „turystyka”* ukazał precyzyjnie rzeczowniki, do których można odnieść przymiotnik „turystyczny” (Wieczorkiewicz 1957, s. 24). Według profesora Wieczorkiewicza są to: „wycieczka”, „podróż”. W literaturze turystyki przyjęło się jeszcze jedno wyrażenie z tym przymiotnikiem, tj. „ruch turystyczny”, które oznacza „ruch turystów”. Jeśliby określić poprawnie wyraz *ruch* przymiotnikiem od rzeczownika „turysta”, to ostatnie wyrażenie powinno brzmieć: „ruch turystowski”. Poprawność formy językowej tego wyrażenia potwierdziło ostatnio kilku filologów języka polskiego z Uniwersytetu Warszawskiego. Wydaje się, że listę rzeczowników, do których można odnieść przymiotnik „turystyczny”, można powiększyć o jeszcze jeden, tj. o „wyjazd”.

Zważywszy iż przymiotnik „turystyczny” można odnieść tylko do wspomnianych czterech rzeczowników, następujące wyrażenia przymiotnikowe, spotykane w polskojęzycznych opracowaniach nt. turystyki, należy uznać za błędne:

„gospodarka turystyczna”, „region turystyczny”, „marketing turystyczny”, „produkt turystyczny”.

Zarówno *Podręcznik techniczny nr 1 Światowej Organizacji Turyzmu (Organisation mondiale... 1995)* pt. „Pojęcia, definicje i klasyfikacje statystyki turystyki”, jak i podręcznik Eurostatu i Komisji Europejskiej pt. „Metodologia wspólnotowa statystyki turystyki” (Commission Européenne 1998) nie stosują terminu *gospodarka*, ale termin *dziedzina* bądź *sektor*. Marketing jest **działaniem na rzecz tak przemysłu obsługi turystów, jak i rozwijania różnych form turystyki** (Kotler i in. 1999, s. 774, 776), produkt natomiast jest **dla turysty** bądź **odwiedzającego**.

Obydwa wymienione podręczniki statystyki turystyki wyraźnie zabraniają równoczesnego stosowania w opisie aspektów ekonomicznych zjawiska turystyki terminów określających je tak od strony podaży, jak i popytu. Biorąc pod uwagę zarówno rynkowy charakter gospodarki w Polsce, jak i trendy rozwoju sektora turystyki na świecie jako oddzielnej gałęzi przemysłu (Mebelka 1990, s. 73 i 155), wydaje się ze wszech miar wskazane wprowadzenie na nowo do języka opracowań z zakresu turystyki terminu „przemysł gospodni”, którego anglojęzycznym odpowiednikiem byłby: *the Hospitality*, spotykany nawet w tytule opracowań Ph. Kotlera i innych współautorów.

Konieczność używania tylko terminów jednoznacznych utrudnia pracę przekładowców, gdy przychodzi im przekładać terminy wieloznaczne zwłaszcza z języka angielskiego. Dla uzyskania właściwego terminu w języku polskim przekład należy oprzeć na leksykonach dla zaawansowanych w uczeniu się danego języka, na obcojęzycznych słownikach metodologicznych z określonej dziedziny oraz na leksykonach encyklopedycznych.

Biorąc pod uwagę fakt, iż problematyka przekładów i tłumaczeń, obok problematyki nauczania języków, wytwarzania książek i ich czytelnictwa, należy do sektora kultury, a pojawia się także w podstawach prawnych Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej, w rozwoju integracji gospodarczej Unii, w tym i w sektorze obsługi odwiedzających, a także w gospodarowaniu dobrami kulturowymi w poszczególnych Państwach-Członkach Unii, należałoby się odnieść krótko do przekładania na język polski następujących terminów francusko- i anglojęzycznych:

wyrazy francuskojęzyczne – *national, unique, la cour de justice, la communication, culturel, image, traducteur, tourisme, compte satellite, manager, voyages de stimulation, management de rendement, développement durable, le patrimoine*;

wyrazy anglojęzyczne – *national, single, court of justice, communications, cultural, image, translator, tourism, satellite account, manager, incentive tours, yield management, sustainable development, heritage*.

Przymiotnik *national* w języku francuskim i angielskim jest terminem wieloznacznym. W języku francuskim ma dwa znaczenia – „narodowy” oraz „krajowy” (Librairie Larousse 1952, s. 680), a w języku angielskim – cztery: „narodowy”, „krajowy”, „państwowy” i „publiczny” (Horny, Cowie 1981, s. 561). Tłumaczy się go jako *narodowy* w odniesieniu do wspólnoty ludzi utworzonej na gruncie wspólnych losów historycznych, kultury, języka,

terytorium i zazwyczaj aspiracji politycznych – stąd hymn narodowy, język narodowy. Natomiast nazwę własną słynnej paryskiej szkoły wyższej *Ecole nationale d'administration* przekłada się poprawnie jako Krajowa Szkoła Administracji. W Warszawie została jednak utworzona *Krajowa Szkoła Administracji Publicznej*, jak gdyby Szkoła ta kształciła na potrzeby wyłącznie administracji publicznej. Nazwy *Office national de tourisme* (ONT) oraz *National Tourism Office* (NTO) powinny być przekładane jako *Krajowy Urząd Turystyki* lub *Krajowy Urząd ds. Turystyki*.

Termin „państwo narodowe” (Kancelaria... 1999, s. 54) oznacza państwo jednego narodu. Używanie tego terminu dla określenia Państwa-Członka Unii Europejskiej jest nieporozumieniem, gdyż w każdym z nich żyją członkowie różnych wspólnot narodowych, które nie zawsze dysponują oficjalnym statusem mniejszości narodowych. W Polsce też mamy mniejszości narodowe, dziwi zatem coraz częstsze stosowanie przymiotnika *narodowy* w oficjalnych nazwach, np.: *Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w UE*, *Narodowa Strategia Integracji*, *Narodowy Fundusz Zdrowia*, stadion narodowy czy opera narodowa.

Rzeczownik francuski *nationalité* i angielski *nationality* należą także do terminów wieloznacznych. Oznaczają one i „narodowość”, i „obywatelstwo” (przynależność państwową).

Traktat o Unii Europejskiej (Maastricht, 1992) wprowadził pojęcie „obywatelstwo europejskie”. W języku francuskim określono go terminem *citoyenneté européenne*, a w języku angielskim *european citizenship*. Zastosowanie takich terminów świadczy o tym, że instytucje samej Unii konsekwentnie stosują zasadę redagowania aktów prawnych przewidującą używanie tylko terminów jednoznacznych.

Przymiotnik francuski *unique* i angielski *single* są również przykładem terminów niejednoznacznych. *Unique* oznacza: „jedyny, wyłączny, jednorazowy, jednolity, unikatowy, niepowtarzalny (niezwykły), nadzwyczajny, wyjątkowy” (Wielki Słownik... 1982, s. 903). Podpisany w 1986 r. *l'Acte unique européen* wprowadził poprawki do traktatów założycielskich i ustanowił datę wprowadzenia w życie *Jednolitego Rynku Europejskiego* (*Marché unique européen*) na 1 stycznia 1993 r. Jeśli rynek może być „jednolity”, to przekład nazwy aktu prawnego jako „Jednolity Akt Europejski” jest poważnym błędem. Jednolitym może być co najwyżej **tekst** aktu prawnego (fr. *version consolidée*), natomiast akt *acquis communautaire* powinien być w tym przypadku zatytułowany: **Nadzwyczajny Akt Europejski**.

Przekład francuskiego *La Cour de justice des Communautés européennes* i angielskiego *The Court of Justice of the European Communities* na język polski jako *Trybunał Sprawiedliwości* jest przejawem łamania VI zasady ze wspomnianej wyżej Umowy Międzyinstytucjonalnej z 22 grudnia 1998 r. i działaniem wbrew celom Traktatu Amsterdamskiego, wśród których ważne miejsce zajmuje przybliżenie instytucji unijnych do obywateli UE (European Commission 1997, s. 7). W Polsce instytucją wymiaru spra-

wiedliwości jest sąd. Nazwa *trybunał* oznacza organ sądownictwa, przed który mogą być powoływani najwyżsi funkcjonariusze Państwa. Autorom przekładu z języka angielskiego można zarzucić ponadto brak konsekwencji, gdy *Court of Justice* tłumaczą jako „Trybunał Sprawiedliwości”, a *Court of First Instance* jako „Sąd Pierwszej Instancji” (Barcz 2002, s. 116; Kamiński 2004, s. 174).

Pojawiający się niekiedy przekład francuskiego terminu *communication* i amerykańskiego terminu *communications* jako „komunikacja” stanowi kolejny przykład naruszenia zasady przewidującej stosowanie w prawodawstwie tylko terminów jednoznacznych. „Komunikacja” w polskim języku ekonomii oznacza pojęcie obejmujące swym zakresem dwa sektory – transport i łączność. Stąd najlepszym odpowiednikiem *communication* i *communications* w języku polskim jest „komunikowanie się”.

W tekstach prawnych w języku polskim jako odpowiedniki francuskiego przymiotnika *culturel* i angielskiego *cultural* występują dwa terminy: „kulturowy” i „kulturalny”. Jeśli „kulturowy” oznacza „związany z kulturą, odnoszący się do całokształtu dorobku materialnego duchowego ludzkości”, to „kulturalny” ma trzy znaczenia – 1) związany z kulturą (identycznie jak kulturowy); 2) wykształcony, obyty, dobrze wychowany, właściwy człowiekowi o dużej kulturze; kulturalny sposób bycia; 3) związany z rolnictwem – oznacza: „uprawiany z zastosowaniem właściwych zabiegów agrotechnicznych, nadający się pod uprawę lub na uprawę, kultywowany” (Szymczak 1978, s. 1084).

Zgodnie z zasadami cytowanego Układu międzyinstytucjonalnego UE, zakres znaczeniowy terminu „kulturalny” powinien zostać ograniczony do znaczenia w p. 2), **kulturową** zatem jest nie tylko spuścizna/dziedzictwo, ale i polityka, stowarzyszenie, działanie; **kulturalny** natomiast może być tylko człowiek;

Rzeczownik *image* jest w języku francuskim i angielskim terminem wieloznacznym. W języku francuskim i angielskim oznacza on: „wizerunek, wyobrażenie, ściśle podobieństwo, symbol, metafora oraz lustrzane odbicie” (Librairie Larousse 1988, s. 210; Horny, Cowie 1981, s. 423). Przyjmując za Guy Serrafem (1985, s. 126) następującą definicję *image* w marketingowej promocji: „zbiór myślowych odzwierciedleń, dzięki którym ogół nabywców identyfikuje i przypomina sobie towar, usługę lub markę”, a za *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English* następującą definicję wizerunku: „Odwzorowanie/podobizna zewnętrznej postaci rzeczy lub osoby, zwłaszcza w drewnie czy kamieniu: wizerunek Najświętszej Marii Panny; wizerunki rzeźbione w drewnie i czczone jako bóstwa” (Horny, Cowie 1981, s. 423) można uznać za pewnik, iż jedynym poprawnym polskim odpowiednikiem *image* w opisie instrumentów marketingu jest **wyobrażenie** (Reber 2000, s. 847; Waldenfels 1997, s. 154, 520; Szacki 2002, s. 330, 387, 404, 724).

Jeszcze jednym terminem z dziedziny kultury, którego przekład na język polski stwarza pewien problem, jest francuskojęzyczny rzeczownik *traducteur* oraz takowy anglojęzyczny *translator*. Oznaczają one osobę dokonującą przekładu, tzn. „tłumaczenia tekstu, dzieła

z jednego języka na drugi” (Szymczak 1978, s. 979). Autorzy niektórych słowników podają termin: „tłumacz tekstowy” (Pieńkos, Pieńkos 1981, s. 1051). Przyjęcie takiego polskiego odpowiednika fr. *traducteur* i ang. *translator* wymagałoby wprowadzenia w praktyce terminu „tłumacz mowy” dla fr. *interprète* i ang. *interpreter*, co nie byłoby zgodne z szóstą zasadą ogólną Umowy międzyinstytucjonalnej. W tej sytuacji warto zastanowić się nad zasadnością wprowadzenia do języka polskiego terminu „**przekładowca**” dla określenia osoby dokonującej przekładu, tak jak osobę prowadzącą wykład nazywamy **wykładowcą**.

W terminologii stosowanej w opracowaniach polskojęzycznych z zakresu ruchu turystycznego, sektora obsługi odwiedzających oraz badań nad zjawiskiem mobilności w przestrzeni w formie podróży turystycznych także można znaleźć kilka przykładów czy to niewłaściwego przekładu z języków obcych, czy też zerwania z tradycją używania terminów zgodnych z logiką i zasadami *acquis communautaire*. Termin francuskojęzyczny *le tourisme* jest terminem dwuznacznym, a w języku polskim ma dwa odpowiedniki: „**turystyka**” i „**turyzm**”. Jeśli turystyka oznacza „podróżowanie w charakterze turysty”, to turyzm oznacza „dziedzinę studiów naukowych nad organizacją, możliwościami i skutkami ruchu wycieczkowego (dlatego właśnie i słusznie Studium Turyzmu przy Uniwersytecie Jagiellońskim), turystyka zaś to sport wycieczkowy różnych rodzajów...” (Wieczorkiewicz 1957, s. 24).

Pierwszą jednostką badawczą w wyższej uczelni w Polsce, zajmującą się problemami turystyki, było Studium Turyzmu działające przy Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1937-1939. Po II wojnie światowej nazwa pierwszej (utworzonej w 1956 r.), jednostki badającej zjawisko turystyki brzmiała: Zakład Prawnych i Ekonomicznych Zagadnień Turystyki. Zakład ten wchodził w skład Katedry Prawa Międzynarodowego na Wydziale Handlu Zagranicznego Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. W 1972 r. Zakład został przeniesiony na Wydział Ekonomiczno-Społeczny SGPiS jako Zakład Społeczno-Gospodarczych **Zagadnień** Turystyki, na którym w 1981 r. przekształcono go w Katedrę (niestety!) Turystyki. Jeżeli twórcy jednostki naukowej zajmującej się problematyką turystyki chcą uniknąć w jej nazwie terminu „turyzm”, to powinni zamieścić jeden z następujących terminów: „badań nad, problemów, zagadnień, organizowania”. Nazwy „instytut turystyki” czy „katedra turystyki” są niewłaściwe z punktu widzenia cytowanego aktu prawnego *acquis communautaire*.

Pierwszą w języku polskim definicję pojęcia „turyzm” podał profesor Stanisław M. Leszczycki – kierownik Studium Turyzmu przy Uniwersytecie Jagiellońskim, który rozumiał go jako: „całokształt zagadnień teoretycznych, gospodarczych, statystycznych, prawnych, kulturalnych i społecznych związanych z ruchem uzdrowiskowo-turystycznym” (Leszczycki 1937, s.1). Definicja ta sformułowana na 5 lat przed wydaniem w Zurichu opracowania profesorów Waltera Hunzikera i Kurta Krapfa. pt. *Zarys podstaw wiedzy o ruchu obcokrajowców*, była zwiastunem rodzącej się wielodyscyplinarnej nauki o turystyce. W okresie tuż przed II wojną światową definicja ta pełniła funkcję informacyjną o nowej dyscyplinie naukowej i jako taka osiągnęła cel, jaki postawił przed nią jej autor.

Kiedy w 1978 r. J. Warszńska i A. Jackowski (1978), powołując się na definicję prof. Leszczyckiego⁶ wprowadzili pojęcie „geografia turystyki”, okazało się, że pominięcie wniosków z artykułu prof. Bronisława Wieczorkiewicza, ogłoszonego 21 lat wcześniej w kwartalniku „Ruch Turystyczny”, przyniosło w efekcie sformułowanie niezgodne z zasadami redagowania tekstów prawnych. Definicja turystyki, autorstwa prof. Leszczyckiego, była niespójna z punktu widzenia logiki, gdyż przedmiotem właśnie zagadnień teoretycznych może być tak samo ruch turystyczny, gospodarka sektora turystyki, jak i **geografia turystyki**, prawo dla sektora turystyki, kulturoznawstwo walorów na obszarach odwiedzanych przez turystów, psychologia podróżowania, antropologia turystyki.

Zgodnie z zasadą rozdzielnosci stosowanych pojęć, obok **zagadnień teorii** określonej dyscypliny nauki, np. turystyki, mogą wystąpić tylko **zagadnienia praktycznego działania** w sektorze gospodarki odpowiadającym tej dyscyplinie naukowej, których suma wyczerpywałyby zakres marketingowego pojęcia „podaż produktu dla turystów”.

Termin „całokształt zagadnień teoretycznych” może zatem oznaczać jedynie **pojęcia jednorodne**, wymieniane enumeratywnie, a odnoszące się tylko do nauki o zjawisku przestrzennym, jakim jest ruch turystyczny. Sam termin „geografia” oznacza „zespół nauk badających powłokę ziemską i związki między działalnością człowieka a środowiskiem geograficznym” (Opaliński 2006, s. 209). Zatem termin „geografia turystyki” oznacza badanie rozmieszczenia ośrodków naukowych prowadzących studia nad turystyką, a nie badanie aspektów przestrzennych ruchu turystycznego. Tytuł opracowania *Podstawy geografii turystyki* jest przykładem błędu w ustalaniu zakresu znaczeniowego trzech pojęć: „turystyka”, „turyzm” i „geografia”.

Wyróżnienie zakresów znaczeniowych dwóch terminów: „turystyka” i „turyzm” pozwala właściwie nazywać krajowe oraz międzynarodowe (pozarządowe i międzyrządowe⁷) organizacje/stowarzyszenia w zależności od tego czy zrzeszają: (1) osoby fizyczne uprawiające taką lub inną formę turystyki – konsumentów produktu określonego miejsca lub dostawców poszczególnych elementów produktu dla turystów, czy (2) osoby prawne powołane do definiowania i rozwiązywania problemów turystyki (rozumianej jako ruch osób w przestrzeni) i sektora obsługi odwiedzających w skali regionu, kraju, kontynentu czy świata. O ile nazwy pierwszego typu organizacji powinny zawierać określenie konkretnej kategorii ruchu turystycznego lub dostawcy produktu dla turystów, to w nazwach drugiego typu stowarzyszeń powinien się znaleźć termin *turyzm*, np. Światowa Organizacja Turyzmu (Libera 1974, s. 3-39; Dewailly 2002, s. 26).

Przekład z języka francuskiego: *un compte satellite du tourisme (CST)*, jak i z angielskiego: *a tourism satellite account (TSA)* jako „rachunek satelitarny turystyki”, jest dowodem

⁶ Spis treści tego opracowania nie wskazuje, który ze współautorów napisał wymienione strony.

⁷ Organizacje międzynarodowe dzielą się z prawnego punktu widzenia na dwie zasadnicze grupy. Por.: Morawiecki (1974, s. 7 i 8).

braku wiedzy przekładowców nt. wieloznaczności rzeczownika *satelita* w języku polskim. Według *Słownika języka polskiego* pod redakcją M. Szymczaka (1978, t. III, s. 181) rzeczownik „satelita” oznacza:

1. ciało niebieskie mniejsze krążące wokół większego; księżyc»; sztuczny satelita, satelita meteorologiczny, satelita teletransmisyjny; 2. *przen.* a) «osoba pozostająca pod czyjś wpływem, stale mu towarzysząca»; b) «organizacja, państwo itp. nie działające samodzielnie, pozostające w sferze wpływów innej organizacji, innego państwa». Pojęcie *rachunek* można zaliczyć do podgrupy b) i oznaczyć przymiotnikiem *satelicki* tzn. «zależny od czegoś, podporządkowany czemuś». Wydaje się w pełni uzasadnionym określanie tego *rachunku sektora turystyki* przymiotnikiem «pomocniczy». Opracowanie Instytutu [Zagadnień] Turystyki wykonane w 2007 r. na zlecenie Ministerstwa [ds.] Sportu i Turystyki pt. *Rachunek satelitarny turystyki dla Polski 2003-2004* powinno być zatytułowane: *Rachunek pomocniczy sektora turystyki wewnętrznej w Polsce w latach 2003-2004*.

Rzeczownik *manager* oznacza w języku angielskim tak w W. Brytanii, jak i w USA, oraz w języku francuskim „kierownika, który zdobył specyficzne umiejętności pobudzania i prowadzenia zespołu dyrekcyjnego dla zapewnienia koordynacji i kontroli na wszystkich szczeblach organizacji” (Serraf 1985, s. 144). W języku polskim stosowane są cztery wyrazy: „manager”, „menażer”⁸, „menadżer” oraz „menedżer”. W opracowaniach nt. marketingu często stosuje się ostatnią formę, której i pisownia, i wymowa odbiegają bardzo od pierwotnego wzoru anglojęzycznego. Akceptowanie tej formy powoduje u osób nie znających dobrze języka angielskiego skłonność do błędnego pisania wyrazu *management* jako *menegement*. W tej sytuacji najbliższym poprawnej wymowy angielskiej jest termin *menadżer*, który tak jak *menażer* nawiązuje do francuskiego czasownika *menager* oznaczającego dzisiaj „urządzać, przygotowywać, gospodarować oszczędnie, odmierzać” (Augé 1949, s. 131) i stanowił źródło zapożyczenia dla anglojęzycznego *manager*.

Termin amerykański *incentive tours* jest błędnie tłumaczony na język polski jako „wycieczki motywacyjne” (Middleton 1996, s. 4). Terminy *motyw* i *motywacja* to w języku angielskim *motive* i *motivation* (Mayo, Jarvis 1981, s. 145-177). *Incentive* natomiast to „podnieta, bodziec zewnętrzny”. Philip Kotler i współautorzy definiują *incentive travel* jako „jedyny w swoim rodzaju pakiet przedsięwzięć dla pracowników osób prawnych, który jest nagrodą dla uczestników za wykonanie zadań w stopniu równym bądź wyższym od planu. Przedsiębiorstwa przyznają nagrodę za osiągnięcia indywidualne i grupowe” (Kotler i in. 1999, s. 226). Najlepszym tłumaczeniem *incentive tours* będzie termin „wycieczki **stymulacyjne**”. Dwaj francuskojęzyczni autorzy z Kanady nazwali je *voyages de stimulation* (Toquer i in. 1999, s. 60). Gwoli prawdy należy odnotować, że wśród odróżniających „bodziec” od „motywu” zabrakło autorów francuskojęzycznej wersji *Wspólnotowej metodolo-*

⁸ Dla oznaczenia osoby zajmującej się organizowaniem występów artysty i sportowca (Szymczak 1978, t. III, s. 138).

gii statystyki turystyki wydanej przez Urząd Statystyki Wspólnot Europejskich EUROSTAT i Komisję Europejską (Eurostat 1998, s. 6).

W opracowaniach polskojęzycznych na temat zarządzania przedsiębiorstwami obsługi turystów/odwiedzających pojawia się nieprzełożony na język polski termin *yield management*. Zgodnie z francusko-angielskim *Słownikiem metodologicznym marketingu* termin ten oznacza „zarządzanie wydajnością” (fr. management de rendement) (Serraf 1985, s. 104, 208).

Według *Webster's New Encyclopedic Dictionary* czasownik *sustain* pochodzi od starofrancuskiego *sustenir*, a także od łacińskiego *sustinere*, i oznacza tyle, co anglojęzyczne *to hold up, to give support or relief* (Webster's... 1994, s. 1044).

Według *Słownika angielsko-polskiego* wydanego przez PWN oraz Oxford University Press czasownik *sustain* ma sześć znaczeń (PWN-Oxford 2005, s. 785):

- podtrzymać, -ywać (maintain) zainteresowanie, sposób, tryb, wzrost [*interest, mood, growth*] utrzymać, -ywać jakość [*quality*]; kontynuować kampanię, politykę, wojnę [*campaign, policy, war*];
- przedłużyć, -ać nutę muzyczną [*note*];
- dodać, -wać siłę [*physically*]; podtrzymać, -ywać na duchu [*morally*];
- podtrzymać, -ywać ustrój, gospodarkę, system [*regime, economy, system*]; *to ~ life* – stwarzać warunki do życia;
- odnieść, -osić rany [*injury*]; ponieść, -osić klęskę, straty [*defeat, loss*];
- podtrzymać -ywać reklamację, sprzeciw [*claim, objection*].

Imiesłów przymiotnikowy czynny *sustained* został przełożony jako *ustawiczny* krytycyzm, wysiłek [*criticism, effort*]; *nieustanny* atak, rozwój [*attack, development*]; *długotrwały* aplauz, okres [*applause, period*]; *przedłużona* nuta [*note*].

Przymiotnik odsłowny *sustainable* oznacza:
zdolny do..., mogący być...; w odniesieniu do pojęć z zakresu:

- ekonomii, jak np., wzrost [*growth*] oznacza *trwały/długotrwały* czy zasoby, bogactwa przyrodnicze oznacza *trwale odnawialne*;
- leśnictwa [*forestry*] oznacza *nienaruszający równowagi ekologicznej*.

Wspomniany słownik podaje także jako odpowiednik anglojęzycznego terminu z zakresu ekologii – *sustainable development* wyrażenie „**rozwój zrównoważony**”. Pomijając dość istotną uwagę, iż **działania gospodarcze** powinny być **wyważone**, taki przekład na język polski budzi nie tylko poważne wątpliwości, ale wręcz zdecydowany sprzeciw jako naruszający szóstą zasadę redagowania Wspólnotowego Dorobku Prawnego, której istnienie wszyscy przekładowcy Wydawnictwa Naukowego PWN ewidentnie ignorują. Nie świadczy to dobrze o jakości pracy Wydawnictwa, tym bardziej, gdy weźmie się pod uwagę datę opublikowania przedmiotowej *Umowy międzyinstytucjonalnej UE* – 17 marca 1999 r.

O bezzasadności takiego przekładu na język polski terminu *sustainable* świadczy ponadto fakt, iż *Słownik polsko-angielski* tych samych wydawnictw PWN-OUP odnosi polskojęzyczny termin „zrównoważony” tylko do (PWN-OUP 2005, s. 992):

- 1) osoby fizycznej jako oznaczający *osobę opanowaną* [even-tempered, equable, centered US];
- 2) jej osobowości bądź psychiki [stable, (well) balanced; (rozważny) level-headed];
- 3) jej stanu umysłu jako oznaczający *opanowanie* [calm, equable].

Słownik ten wśród odpowiedników polskojęzycznego terminu „zrównoważony” nie wymienia terminu *sustainable*, co stanowi jeszcze jedno potwierdzenie tezy, iż termin „rozwoj zrównoważony” **nie jest właściwym odpowiednikiem** anglojęzycznego terminu *sustainable development*.

Dla upewnienia się co do zakresu znaczeniowego anglojęzycznego terminu *sustainable* w odniesieniu do zjawiska przestrzennego, jakim jest turystyka, przeprowadzono analizę francuskojęzycznego tekstu Oświadczenia Komisji Wspólnot Europejskich z 21 listopada 2003 r. przedłożonego Radzie Unii Europejskiej, Parlamentowi Europejskiemu, Komitetowi Gospodarczo-Społecznemu oraz Komitetowi Regionów w sprawie „Podstawowych kierunków działania na rzecz długotrwałego rozwoju turystyki wewnątrz europejskiej” [*le développement durable du tourisme...*] (COM 2003, s. 27, 31).

We wspomnianym dokumencie wielokrotnie powtarza się termin *turystyka długotrwała* [*le tourisme durable*]. W tytułach Załączników 2 i 4 do w. wym. Oświadczenia⁹ występują nawet termin *trwałość turystyki europejskiej* [*la durabilité du tourisme européen*]. Tytuły obydwu Załączników zredagowano następująco:

- Ważne wyzwania i zasadnicze cele działania podmiotów publicznych i prywatnych na rzecz trwałości turystyki europejskiej;
- Wspólnotowe polityki i inicjatywy wywierające pozytywny wpływ na trwałość turystyki europejskiej.

W 1991 r. Światowa Organizacja Turyzmu [Organisation Mondiale du Tourisme (OMT) – World Tourism Organization (WTO, a od 2005 r. – UNWTO) oraz Rząd Kanady zwołały do Ottawy konferencję międzynarodową na temat statystyki podróży i turystyki, która zgrupowała przedstawicieli krajowych administracji ds. turystyki, przemysłu gospodniego, krajowych urzędów statystyki oraz organizacji międzynarodowych tak międzyrządowych, jak i pozarządowych. Konferencja przyjęła pakiet rezolucji określających potrzeby sektora turystyki odnośnie statystyki w takich celach jak: analiza, badanie rynku, mierzenie efektów określonych przedsięwzięć oraz prognozy ruchu turystycznego.

Ten pakiet rezolucji obejmował zalecenia dotyczące koncepcji, definicji i klasyfikacji odnoszących się do podstawowej jednostki przestrzennej obsługi turystów oraz do: popytu na produkt dla turysty, podaży produktu dla turystów i wydatków turysty.

⁹ Ibid., s. 27 i 31.

Po konferencji w Ottawie Światowa Organizacja **Turyzmu** powołała specjalny Komitet ds. Następstw Konferencji (Comité de suivi), złożony z przedstawicieli rządów poszczególnych państw, międzynarodowych organizacji między- i pozarządowych oraz przedstawicieli przemysłu gospodniego, którego celem było przygotowanie programu konkretnych przedsięwzięć zmierzających do wprowadzenia w życie zaleceń Konferencji.

Na 27. sesji (luty-marzec 1993 r.) Komisja Statystyki Narodów Zjednoczonych zatwierdziła raport przygotowany przez OMT/WTO w oparciu o ustalenia programu opracowanego przez Komitet ds. Następstw Konferencji w Ottawie, a dotyczącego norm statystyki ruchu turystycznego i programu prac zmierzających do wprowadzenia w życie tych norm. Zalecenia tegoż raportu opierały się tak na uchwałach Konferencji w Ottawie, jak i na pracach prowadzonych uprzednio przez organizacje międzynarodowe nad statystykami turystyki międzynarodowej, efektem których były następujące dokumenty :

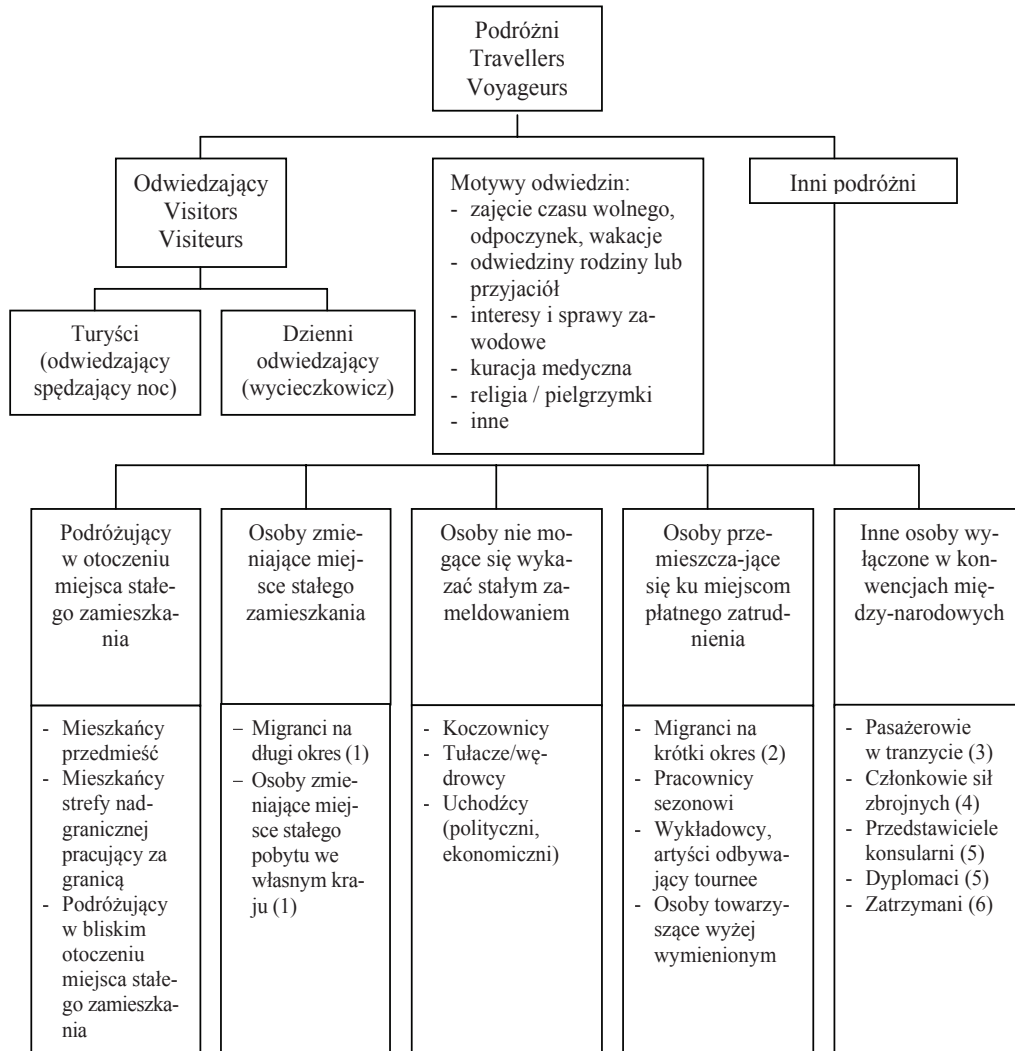
- **Tymczasowe wytyczne dotyczące statystyki turystyki międzynarodowej**, przyjęte przez Komisję Statystyki NZ w 1976 r.;
- **Wytyczne dotyczące statystyki turystyki**, przyjęte i opublikowane przez Konferencję Narodów Zjednoczonych w sprawie handlu i rozwoju (CNUCED), przez UIOOT, ONZ, a następnie także przez OMT/UN WTO;
- **Zalecenia odnośnie statystyk migracji międzynarodowych**, opublikowane przez ONZ w 1980 r.;
- **Podręcznik bilansu płatności** opublikowany przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy w 1977 r.;
- **Poprawiony system krajowej rachunkowości Narodów Zjednoczonych**, z 1990 r.;
- prace zrealizowane przez OMT/WTO we współpracy z Wydziałem Statystyki Sekretariatu Narodów Zjednoczonych i Komisjami Regionalnymi NZ, jak i innymi organizacjami międzynarodowymi – **regionalnymi i ponadkrajowymi** (fr. *supranationale*, ang. *supranational*), tj. Organizacją Współpracy i Rozwoju Gospodarczego (fr. OCDE; ang. OECD), Urzędem Statystyki Unii Europejskiej EUROSTAT, Stowarzyszeniem na Rzecz Podróży w Azji Oceanu Spokojnego (Pacific Asia Travel Association – PATA), Karaibską Organizacją Turyzmu (Caribbean Tourism Organization – CTO).

Przyjęty program pracy 27. sesji Komisji Statystyki Narodów Zjednoczonych przewidywał w jednym z punktów żądanie, by OMT przygotowała serię podręczników, które pomogą różnym Państwom wprowadzić w życie zalecenia odnośnie statystyki turystyki. W 1995 r. OMT opracowała pięć podręczników, z których oznaczony numerem 1 pt. *Koncepcje, definicje i klasyfikacje turystyki* pomoże wyjaśnić zakres pojęć: *odwiedzający i inni podróżni* (por. schemat 1) oraz *formy (subkategorie) turystyki w odniesieniu do danego kraju*.

O ile zrozumienie schemat 1 nie nastęrcza trudności, o tyle przekład kategorii złożonej, określanej w języku angielskim jako *national tourism*, a w języku francuskim jako *tourisme national* wymaga zastanowienia się i pewnej wiedzy.

Schemat 1

Odwiedzający i inni podróżni

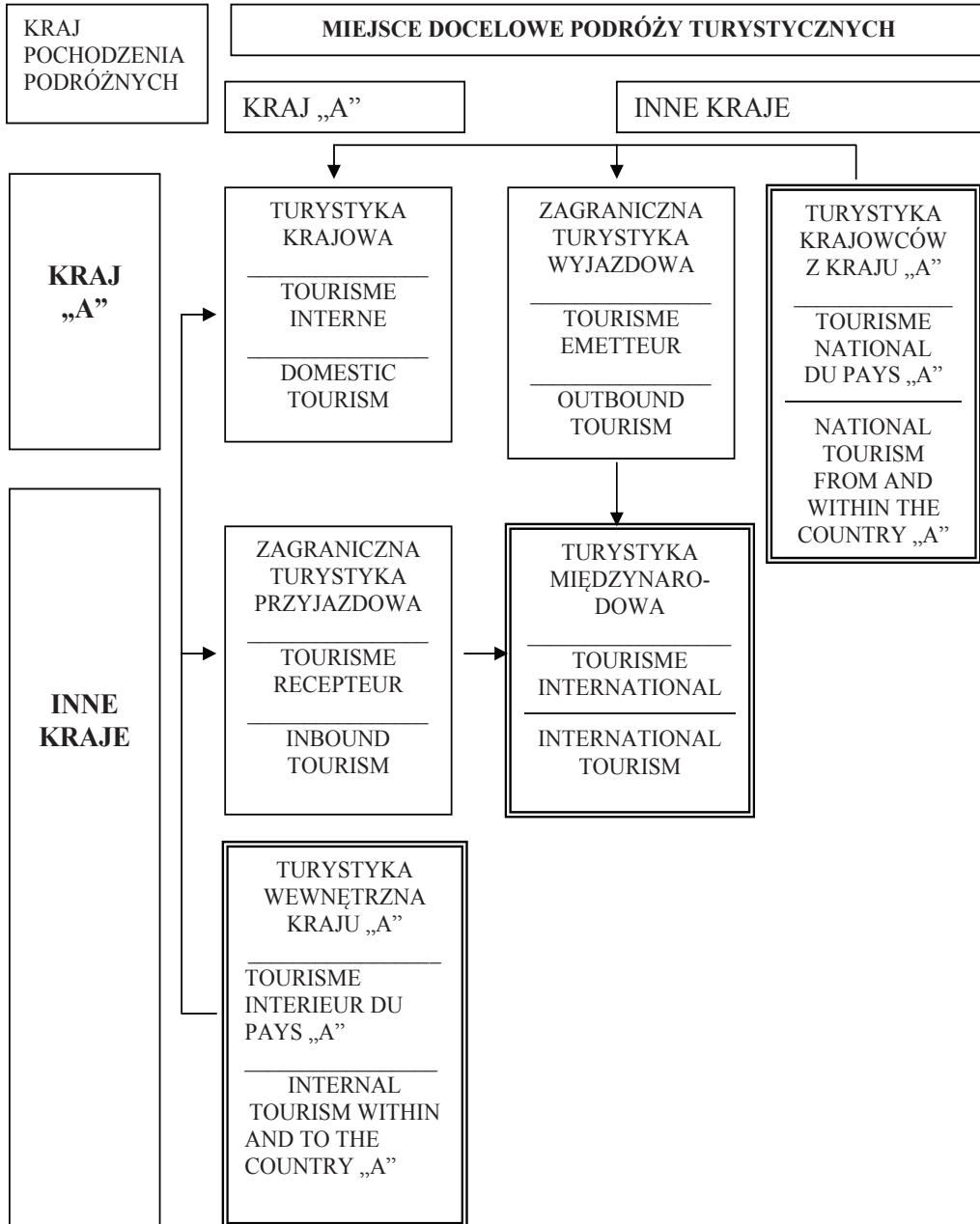
- 1) Planowany pobyt jest dłuższy od 12 miesięcy
- 2) Planowany pobyt jest równy bądź krótszy od 12 miesięcy
- 3) którzy nie są odwiedzającymi z punktu widzenia prawa kraju pobytu
- 4) gdy się przemieszczają z miejsca bądź kraju pochodzenia do miejsca wyznaczonego wewnątrz lub na zewnątrz tegoż kraju – i na odwrót, pozostając w ruchu (razem z osobami będącymi na ich utrzymaniu, służbą domową, która im towarzyszy bądź jedzie, by do nich dołączyć)
- 5) gdy się przemieszczają z kraju pochodzenia do miejsca wyznaczonego – i na odwrót (włącznie z osobami pozostającymi na ich utrzymaniu, służbą domową, która im towarzyszy bądź jedzie, by do nich dołączyć)
- 6) włącznie z osobami, które ich eskortują

Źródło: Organisation mondiale du tourisme (1995, s. 22), cyt. za: Bąk (2007, s. 120).

Schemat 2

Formy turystyki w odniesieniu do danego kraju

Źródło: Organisation mondiale du tourisme (1995, s. 27).

Bibliografia

- Accord interinstitutionnel du 20 déc. 1994 instituant une méthode accélérée en vue d' une codification officielle des textes législatifs, *JOCE C 102* z 4 kwietnia 1996.
- Augé P.(red.) i in. (1949), *Nouveau Larousse Universel*, t. II, Librairie Larousse, Paris.
- Barcz J. (red.) (2002), *Prawo Unii Europejskiej Zagadnienia systemowe*, Wydawnictwo Prawo i Praktyka Gospodarcza, Warszawa.
- Bator A. (red.), Gromski Wł., Kozak A., Kaźmierczyk S., Pulka Z. (2008), *Wprowadzenie do nauk prawnych. Leksykon tematyczny*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
- Bąk S. (2007), *Działania Unii Europejskiej na rzecz kultury i turystyki kulturowej*, Difin, Warszawa.
- Commission Européenne (2002), Service juridique, Groupe des juristes-réviseurs, *Opinion of the Legal Service*, *JUR (2002) 35419 MARS*.
- Commission Européenne (1998), *Méthodologie communautaire sur les statistiques du tourisme*, Luxembourg : Office des publications officielles des Communautés européennes.
- Conclusions de la Présidence (1992), *Bull. CE 12-1992*.
- Dewailly J.-M. (2002), *Turyzm – niejednoznaczne pojęcie?*, „Turyzm”, z. 12/2, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Dokument COM (2003) *16 final.
- Document COM (95) 288 final z 21 czerwca 1995 r.
- European Commission (1999), *The Amsterdam Treaty: A comprehensive guide*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- European Commission (1998), *KALÉIDOSCOPE Programme Report 1996-1998*, Office for Official Publications of the European Communities, June, Luxembourg.
- European Commission (1996), *A community of cultures*. Document COM (96) 204 final z 8 maja.
- European Union (2007), *Official directory of the European Union 2007-2008*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Eurostat (1998), Commission Européenne, *Méthodologie communautaire sur les statistiques du TOURISME*, Office des publications officielles des Communautés européennes, Luxembourg.
- Hornby A.S., Cowie A.P. (1981), *Oxford Learner's Dictionary of Current English*, Oxford University Press, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- JOCE C 73* z 17 marca 1999.
- JOCE C 211* z 22 lipca 1996.
- JOCE C 166* z 17 czerwca 1993.
- Kamiński I.C. (2004), *Unia Europejska. Podstawowe Akty Prawne*, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa.
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów (1999), *Negocjacje członkowskie. Polska na drodze do Unii Europejskiej*, wyd. I, Dom Wydawniczy FAMILIA, Warszawa.
- Kopaliński W. (2006), *Słownik wyrazów i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Oficyna Wydawnicza RYTM, Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa.
- Kotler Ph., Bowen J., Makens M. (1999), *Marketing for Hospitality and Tourism*, wyd. II, Prentice – Hall, Inc., Upper Saddle River.
- Le rapport de la Commission sur le projet pilote SLIM (COM 96) 559 final* z 6 listopada 1996 r.

- La résolution du Conseil (1996) z 8 lipca, *La simplification législative et administrative dans le domaine du marché intérieur*, JOCE C 224 z 1 sierpnia
- Leszczycki S. (1937), *Współczesne zagadnienia turystyki*, *Komunikaty Studium Turystyki UJ*, z. 3, Kraków.
- Libera K. (1974), *Międzynarodowy Związek Oficjalnych Organizacji ds. Turystyki (UIOOT) i przekształcenie go w Światową Organizację Turystyki (OMT)*, „Ruch Turystyczny”, z. 1(38), SGPiS, Warszawa.
- Librairie Larousse (1988), *Larousse de poche. Édition refondue*, Librairie Larousse, Paris.
- Librairie Larousse (1952), *Nouveau petit Larousse illustré*, Librairie Larousse, Paris.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. (2002), *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa.
- Mayo E.J., Jr., Jarvis L.P. (1981), *The Psychology of Leisure Travel*, Boston: CBI Publishing Company, Inc., Massachusetts 02210.
- Metelka Ch.J. (1990), *The Dictionary of Hospitality, Travel, and Tourism. Third Edition*, Albany, Delmar Publishers Inc., New York.
- Middleton V.T.C. (1996), *Marketing w turystyce*, Polska Agencja Promocji Turystyki, Warszawa.
- Morawiecki W. (1974), *Funkcje organizacji międzynarodowej*, Książka i Wiedza, Warszawa.
- Organisation mondiale du tourisme (1995), *Concepts, définitions et classifications des statistiques du tourisme*, OMT, Madrid/Espagne.
- Pieńkos E., Pieńkos J. (1981), *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej francusko-polski*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- PWN-OUP (2005), *Słownik polsko-angielski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- PWN-Oxford UP (2005), *English-Polish Dictionary*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Reber A.S. (2000), *Słownik psychologii* pod redakcją naukową prof. dr hab. Idy Kurcz i prof. dr hab. Krystyny Skarzyńskiej, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa.
- Rydzkowski J. (2003), *Słownik Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Serraf G. (1985), *Dictionnaire méthodologique du marketing*, Les Éditions d' Organisation, Paris.
- Supplément à Europolitique* (1992), nr 1808 z 31 października.
- Szacki J. (2002), *Historia myśli socjologicznej*, Wydanie nowe, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Szymczak M. (red.) (1978), *Słownik języka polskiego, tom I*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Toquer G., Zins M., Hazebroucq J.-M. (1999), *Marketing du tourisme, 2e édition*, Gaëtan Morin Éditeur, Montréal, Paris.
- The European Union and the arts (1999), Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- Traité d'Amsterdam modifiant le Traité sur l'Union européenne, les traités instituant les Communautés européennes et certains actes connexes (1997), *RTDeur*. 33(4), oct.-dec.
- Waldenfels H. (1997), *Leksykon religii*, VERBINUM Wydawnictwo Księży Werbistów, Warszawa.
- Warszyńska J., Jackowski A. (1978), *Podstawy geografii turystyki*, PWE, Warszawa.
- Webster's New Encyclopedic Dictionary* (1994), Könnemann, Cologne, Germany.
- Wieczorkiewicz B. (1957), *O użyciu wyrazów „turyzm” i „turystyka”*, „Ruch Turystyczny”, z. 2, SGPiS/SGH, Warszawa.

Wielki Słownik Francusko-Polski (1982), tom II, Państwowe Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa.

Drafting of Scientific Works on Hospitality and Tourism in the Light of *Acquis Communautaire*

Summary

Bearing in mind that clear, simple and precise drafting of *Acquis communautaire*, as well as of any national law, is a prerequisite for the proper implementation and uniform application of Community legislation in the Member States, the European Parliament, the Council of the European Union and the Commission of the European Communities adopted on 22 December 1998 the ***Interinstitutional Agreement on common guidelines for the quality of drafting of Community legislation***.

The sixth general principle of drafting from this Agreement says that “(...) Identical concepts shall be expressed in the same terms, as far as possible without departing from their meaning in ordinary, legal or technical language.”

Introduction to the Theory of Polish Law (Wprowadzenie do nauk prawnych in the Polish language) contains the definition of unequivocal legal norm which turn out to be identical with the sixth principle from the Interinstitutional Agreement. The language of Polish legislation, as well as the translation of *Acquis communautaire* into Polish are not devoid of numerous mistakes.

The following English terms are frequently not properly translated into Polish: *national, single, court of justice, communications, cultural, image, translator, tourism, satellite account, manager, incentive tours, yield management, sustainable development, heritage, national tourism*.